

«ГАВАРЫ СА МНОЙ ПА-БЕЛАРУСКУ»

Сучасная і ўзорная

Напачатку яна была сямігодкай, зараз гэта сярэдняя школа, якую можна назваць узорнай. Значную ролю ў яе аднаўленні адыграў мясцовы калгас. З яго дапамогай школу практычна нанова адбудавалі: усюды навясныя столі, скураная мэбля, на калідорах — куткі адпачынку з фантанамі. Стыль кожнага класа распрацоўваў дызайнер. Сюды прязджаюць не толькі госці з усяе краіны, але і з-за мяжы.

Дарэчы, шматлікія дэлегацыі ў вытворчым кааператыве імя В. І. Крамка — справа, можна сказаць, звычайная. Гаспадарка — адна з перадавых не толькі ў рэгіёне, але і ў краіне. Для выпускнікоў існуюць добрыя прэферэнцыі. Тых, хто вяртаецца сюды маладым спецыялістам, калгас гатовы вучыць за ўласныя сродкі.

«У значнай ступені навучанне на роднай мове — гэта яшчэ і выхаванне ўсебакова развітога чалавека, сапраўднага патрыёта, які любіць сваю краіну і сваю малую радзіму».

У школе ж зацікаўлены ў тым, каб прыняць на працу сваіх былых выпускнікоў. За гэты час склалася не адна настаўніцкая дынастыя. Такі падыход, лічыць намеснік дырэктара Аліна Коўган, важны для стабільнай беларускай платформы. Да таго ж настаўніку, які сам вучыўся па-беларуску, значна лягчэй выкладаць тую ж фізіку альбо грамадазнаўства...

Мова з першых крокаў

Гадоў дзесяць таму было крыху больш за 300 школьнікаў, зараз у межах 180. Але затое гэта колькасць стабільная на працягу некалькіх гадоў. Паступова павялічваюцца дашкольнікі групы. Дарэчы, таксама беларускамоўныя.

— Раней некаторыя бацькі ўказвалі ў заяўцы рускую мову, гэта адбывалася аўтаматычна. Але вольна ўжо некалькі гадоў не памыляюцца, бо ведаюць, што іх дзеці пасля садка пойдучы ў беларускамоўную школу, — кажа загадчыца дзіцячага сада Ірына ЮХНЕУСКАЯ. — За ўвесь час толькі адзін бацька быў настроены катэгарычна, але мы здолелі пераканаць яго на карысць роднай мовы і да гэтай тэмы больш не вярталіся.

На думку педагога, важна з дзяцінства прывіць смак да беларускай мовы. Такі падыход абумоўлены і спецыфікай школы. З багажом

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

моўных ведаў дзіця лягчэй уцягнецца ў вучобу, — упэўнена Ірына Раманаўна.

Увесь час выхавальнікі ў садку размаўляюць з дзеткамі па-беларуску. На роднай мове вядуцца заняткі. Не ўсе дзеці напачатку разумеюць, пра што гаворка. Таму многія словы трэба перакладаць.

— Напрыклад, у малодшай групе выхавальнік знаёміць дзяцей з колерам і кажа: «Паглядзіце, гэты шарык чырвоны». Дзеці ў адказ: «Не, ён «красны». І выхавальнік не скажа, што дзеці не маюць рацыі. Ён растлумачыць, што можна сказаць і так, і гэтак. На рускай мове — «красный», на беларускай — «чырвоны». Малыя хутка гэта засвойваюць.

Напачатку яна была сямігодкай, зараз гэта сярэдняя школа, якую можна назваць узорнай».

Разам з мовай дзетак знаёмяць з культурай і нацыянальнымі традыцыямі беларусаў. Яны вучаць песні, прыказкі і прымаўкі, вершы і танцы. Перад выпускам старшая група праводзіць «вячоркі», дзе ўсе надзяваюць нацыянальнае адзенне і дэманструюць, чаму навучыліся.

Ад «Сваёй гульні» да вандроўкі з фотакамерай

Прыемна здзівіла, як вучні ў школе вітаюць незнаёмых людзей. Прычым усіх, хто ідзе насустрач. Часта можна пачуць: «Добры дзень». На дзвярах кабінетаў заўважаю лісткі з цытатамі аб роднай мове, на адных дзвярах — абведзеная далонь, на якой усе пальцы пералічаны па-беларуску.

І хаця «беларускасці» ў Квасоўскай школе даволі шмат, будзе непраўільным казаць, што ўсе школьнікі размаўляюць па-беларуску. Паміж сабой большасць гутарыць на рускай мове. Таму тыдзень роднай мовы

і літаратуры, прымеркаваны да Міжнароднага дня роднай мовы, складаецца такім чынам, каб прывучыць вучняў карыстацца сваёй мовай не толькі на ўроках, але і ў штодзённым жыцці. Дзеля гэтага тут прыдумалі нямала цікавых акцый і мерапрыемстваў.

Напрыклад, папулярную праграму «Свая гульня» тут прысвяцілі роднай мове. Старшакласнікі ўзялі фотакамеру і адправіліся вандраваць па сваёй роднай вёсцы. Яны складуць віртуальны альбом пра Квасоўку. У школе ёсць свая радыёстудыя, якая выходзіць у эфір штодзень падчас перапынкаў. На працягу тыдня тут мяркуюць выдаць некалькі праграм да Дня роднай мовы. Конкурсы вершаў, песень, віктарыны, гульні і нават прэзентацыя вершаў юных паэтаў — такі багаж тыдня роднай мовы ў Квасоўскай сярэдняй школе. Пры гэтым галоўная ўмова — размаўляць па-беларуску паўсюдна. За гэта будучы налічвацца дадатковыя балы.

Але не толькі тыдзень жыве мова ў пазашкольным асяроддзі. Вучні ўдзельнічаюць у этнаграфічных святах, знаёмяцца з гісторыяй сваёй малой радзімы ў школьным музеі. Фізкультурныя хвілінкі для малодшых школьнікаў тут праводзяць пад беларускую сучасную і народную музыку. Маладыя настаўніцы, дарэчы, выпускніцы школы, Наталля Цыбульская і Маргарыта Рахунок ставяць спектаклі на беларускай мове. Аб іх пастанойцы «У вайны не жаночы твар» па творах Святланы Алексіевіч ведае ўвесь раён.

Што будзе з багажом?

Сапраўды, усе школьнікі атрымліваюць даволі важкі багаж «беларускасці». Але ці працуе ён пасля выхаду выпускнікоў за межы школы? У пэўнай ступені гэта так. Як ужо гаварылася, некаторыя выпускнікі школы вяртаюцца пасля ВНУ назад і працуюць настаўнікамі. Тым самым працягваюць масткі ад мінулага ў будучыню.

Як высветлілася, тут таксама ёсць рэзерв. Пашырыць беларускамоўную прасторы можа... эканоміка. Будучы маркетолог, а пакуль вучаніца 11 класа Ксенія Хрыптовіч бачыць прамое выкарыстанне ведаў роднай мовы ў стварэнні таварных брэндаў для прасоўвання іх на беларускі і замежныя рынкі.

У Ксеніі Якубені, вучаніцы 9 класа, будучыня пакуль размытая: яна яшчэ не ведае, кім хоча працаваць. Але схільнасць да мовы вызначаецца канкрэтнымі поспехамі: дзяўчына неаднойчы станавілася прызёрам раённай алімпіяды па беларускай мове. Яна лічыць, што беларускамоўнае асяроддзе паціху пашыраецца за кошт сталіцы, а вольна ў вёсках размаўляюць у асноўным на «трасянцы». Захаваць такім чынам культуру мовы немагчыма, упэўнена старшакласніца. Пры тым што ў большасці ВНУ навучанне вядзецца на рускай мове. А вольна школы здольныя захаваць высокі ўзровень моўнага асяроддзя.

Важна з дзяцінства прывіць смак да беларускай мовы. З багажом моўных ведаў дзіця лягчэй уцягнецца ў вучобу».

— Што значыць беларускамоўная школа? — задаецца пытаннем дырэктар школы **Алег ХРЫПТОВІЧ**. — Гэта значыць, што мы павінны не проста выкладаць прадметы, але і заяўляць аб сабе. З апошніх дасягненняў — другое месца на рэспубліканскім этапе конкурсу «Чытаем па-беларуску з velcom», які праводзіўся сумесна з Міністэрствам адукацыі. Нашы выпускнікі дасягаюць добрых вынікаў на ЦТ. У значнай ступені навучанне на роднай мове — гэта яшчэ і выхаванне ўсебакова развітога чалавека, сапраўднага патрыёта, які любіць сваю краіну і сваю малую радзіму. Гэту традыцыю мы будзем працягваць.

Маргарыта УШКЕВІЧ.

Вышэйшая школа

Рэйтынгавая сістэма — не «селекцыя», а шанец для выкладчыкаў

«Наша задача — навучыць студэнта творча думаць, задаваць пытанні, ставіць мэты і аналізаваць вучэбныя вынікі, каб атрымаць на выхадзе спецыяліста, гатовага дзейнічаць ва ўмовах нявызначанасці, у сітуацыі, калі няма гатовых рэцэптаў», — такую думку выказаў падчас відэабрэфінгу на сайце Нацыянальнага прэс-цэнтра рэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Андрэй КАРОЛЬ.

«Выкладчыкам таксама трэба навучыцца па-іншаму выстройваць свае стасункі са студэнтамі. Неабходна навучыць іх ствараць свой прадукт, забяспечыць умовы, каб кожны з іх мог рэалізаваць сябе ў вучэбнай дзейнасці», — падкрэсліў Андрэй Кароль.

Па словах рэктара, у БДУ распрацаваная стратэгія развіцця ўніверсітэта, якая ўключае асноўныя стратэгічныя і тактычныя мэты і задачы па кожным з ключавых для ўніверсітэта кірункаў дзейнасці — адукацыйным, навуковым, выхаваўчым... Адна з фундаментальных мэт — кадравая палітыка ва ўніверсітэце.

— Мы перагледзелі многія нашы нарматыўныя правыя акты ва ўніверсітэце, узгаднілі іх з прафкамам і зацвердзілі на канферэнцыі працоўнага калектыву. Прыязалі заробную плату работнікаў да прадукцыйнасці іх працы, — паведаміў Андрэй Кароль. — Для гэтага ёсць канкрэтныя механізмы. Калі браць прафесарска-выкладчыцкі склад, то была распрацаваная рэйтынгавая сістэма матывацыі і стымулявання прадукцыйнасці працы, — кожны выкладчык ведае арыенціры, якіх ён можа дасягнуць.

У рэйтынгавай сістэме вынікі ацэньваюцца па аб'ектыўных крытэрыях, якія адлюстроўваюць вучэбна-метадычную, навуковую, арганізацыйную і выхаваўчую работу выкладчыкаў. Гэтыя крытэрыі будуць штогод карэктавацца ў залежнасці ад прыярытэтных задач развіцця БДУ. Тэхнічная ўнікальнасць рэйтынга ПВС заключаецца ў поўнай аўтаматызацыі працэсаў выстаўлення рэйтынгавай ацэнкі, разліку і прызначэння прэмій. Гэта дазваляе мінімізаваць суб'ектыўны фактар пры аналізе паказчыкаў эфектыўнасці работы выкладчыкаў. Усе справядзачы, якія яны прадстаўляюць, запаўняюцца і верыфікуюцца ў электронным выглядзе ў асабістых кабінетах супрацоўнікаў. Перад укараненнем рэйтынгавай сістэмы яна на працягу чатырох месяцаў абмяркоўвалася ў працоўных калектывах факультэтаў БДУ.

— Штомесяц выкладчык мае магчымасць атрымліваць больш, чым той, хто менш эфектыўны ў сваёй рабоце. Дадатковая прэмія па выніках рэйтынгавых ацэнак у залежнасці ад індывідуальных паказчыкаў можа вагацца ад 69 да 320—350 рублёў. Гэта не значыць, што праводзіцца «селекцыя», — падкрэслівае Андрэй Кароль. — Проста мы ўвасабляем у жыццё прынцып: «Калі хочаш быць шчаслівы — будзь ім». Стаўленне выкладчыкаў да перамен мы ўжо бачым. Яны цяпер разумеюць неабходнасць паўдзельнічаць у тым ці іншым міжнародным праекце, падрыхтаваць і апублікаваць свой артыкул у часопісе Scopus або базе даных Web of Science. І гэта ўсё працуе на агульную скарынку дасягненняў універсітэта. Гэты працэс быў досыць скрупулёзны, і тут няма нейкага дырэктывага ціску. Сёння мы маем абсалютна выразны па змесце і працэдурны механізм ацэньвання, які вызначае паспяховасць працы любога выкладчыка. Рэалізуецца прынцып празрыстасці і адкрытасці, а галоўнае, мы істотна скарацілі зусім непатрэбны дакументаабарот, калі кожны кіраўнік спрабаваў даказаць, што яго супрацоўнік — выключны. Цяпер з'явіліся дакладныя крытэрыі паспяховасці і эфектыўнасці кожнага.

Для ўсіх іншых катэгорый работнікаў універсітэта — кіраўнікоў службаў і аддзелаў, лабарантаў, спецыялістаў, метадыстаў — таксама ўстаноўлены крытэрыі эфектыўнасці. Ёсць дакладны парадак, за што прэміруюць супрацоўнікаў. Кіраўнік падраздзялення сам прымае рашэнне аб выніковасці іх працы, а кіраўнікоў прэміруе спецыяльна створаная камісія ва ўніверсітэце.

«Праз рэалізацыю кадравай палітыкі мы маем унікальную і для БДУ, і для ўсёй краіны вынікі ў навуковай дзейнасці, — дадаў Андрэй Кароль. — Летась ва ўніверсітэце была абаронена і зацверджана 71 кандыдацкая дысэртацыя і 8 доктарскіх».

Таксама ў 2019 годзе ў БДУ заснаваны конкурс на атрыманне грантаў рэктара для падрыхтоўкі кандыдацкіх і доктарскіх дысэртацый. Мэта — павелічэнне колькасці спецыялістаў з вучонай ступенню. У прыватнасці, сродкі гранта будуць вылучацца на публікацыі вынікаў навуковай працы, набыццё матэрыялаў і абсталявання, аплату ўдзелу ў навуковых мерапрыемствах і іншыя выдаткі, звязаныя з падрыхтоўкай і абаронай дысэртацыі. Конкурс будзе праводзіцца штогод са студзеня да сакавіка. Для падрыхтоўкі кандыдацкай дысэртацыі прадугледжаны грант на тэрмін да двух гадоў, а для доктарскай — да трох. Усяго будуць вызначаны тры ўладальнікі з ліку патэнцыяльных кандыдатаў на навук і пяць — з тых, хто рыхтуе доктарскую дысэртацыю.

Надзея НІКАЛАЕВА.